

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:
2001/2621- BFK/ASS

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2001/2439-- AREA/VO/TO
Arkivkode:
363.52

Dato:
23.11.2001

Tilrådning om virkemidler for å ivareta naturverdiene i Verdalselvdeltaet

I brev av 26.09.01 ber Miljøverndepartementet (MD) om Direktoratet for naturforvaltning (DN) sin vurdering av og anbefaling om hvilke virkemidler som kan være aktuelle for å ivareta de naturfaglige verdiene i Verdalselvdeltaet. Fra MD er det understreket at en i vurderingen også må ta selve moloen og arealet innenfor moloen i betraktning. Videre er DN bedt å gjøre sine vurderinger innenfor de rammer og føringer som er lagt for verneplanarbeidet. DN oppfatter at dette gjelder både økonomiske rammer og rammer for hvilke krav som skal settes til områder som skal vernes etter denne loven.

DN har hatt møter med Verdal kommune, fylkeskommunen og fylkesmannen 01.10.01 og 31.10.01. På det siste møtet deltok også flere naturvernorganisasjoner (referat fra møtet i vedlegg 1).

Kort om områdets forhistorie

Reguleringsplanen for Ørin Nord ble vedtatt i 1987. Det ble fra miljøvernmyndighetene ikke lagt ned innsigelse mot arealdisponeringen. Området er ca. 600 da og det meste er regulert til industriformål, men den nordlige delen er regulert til friområde med småbåthavn. Kommunen har likevel signalisert at småbåthavna vil bli flyttet til et annet sted.

I forbindelse med utbygging av forhåndslager i Verdal på midten av 80-tallet, fikk kommunen disponere overskuddsmasser fra disse arbeidene. Slike masser ble brukt til å legge en molo som omkranser hele det regulerte området. Det er ingen direkte åpninger i moloen, men sjøvannet går gjennom moloen ved flo og fjære. Moloen gir en viss forsinkelse i forhold til flo og fjære. Kommunen planlegger nå oppfylling av det regulerte området med masser som hentes fra sjøbunnen like utenfor. Dette massetaket er såvidt omfattende at det utløser krav om konsekvensundersøkelser (KU) etter plan- og bygningslovens bestemmelser. KU er planlagt slutført i løpet av sommeren 2002.

Kommunen har i møte 31.10.01 og ellers lagt stor vekt på at nye industriarealer på Ørin Nord skal brukes til å skape en industripark på Verdal og styrke kommunen som industrikommune. Kommunen har særlig sett muligheter knyttet til en evt. gassrørledning inn Trondheimsfjorden, med en mulig gren til Verdal. Kommunen har derfor ønsket å kunne tilby arealer til virksomheter som kan utnytte gass og

samtidig har behov for havnetilknytning. Arealene på Ørin Nord har stått sentralt i kommunens arbeid med dette.

Arealdisponeringen i selve deltaområdet er i dag delt mellom ett vedtatt verneområde, ett foreslått verneområde og ett område regulert til industriformål. Industriområdet Ørin Nord (vedtatt 1987) grenser helt opp til det eksisterende Ørin naturreservat (NR) (vedtatt 07.05.93) og det foreslåtte Kausmofjæra fuglefredningsområde (FF), som inngår i verneplan for sjøfugl i Nord-Trøndelag. Verneplanen vil bli sendt på sentral høring med det første. Med unntak av det regulerte området, er dermed naturverdiene i den sentrale delen av Verdalselvdeltaet ivaretatt eller planlagt ivaretatt ved bruk av naturvernloven.

Naturfaglig vurdering

Elvedelta er en truet naturtype i Norge. Informasjon om arealsituasjonen i større norske elvedelta samles inn i "Elvedeltabasen" (Internettadresse: <http://www.statkart.no/skme/produkt/delta/>). Her regnes Verdalselva som et "Mye berørt" elvedelta, men naturverdiene er likevel store. Verdalselva er et brakkvannsdelta der avsetning av flate sand- og grusbanker er de viktigste karakteristika. Dette er blant de biologisk mest høyproduktive områdene vi har i landet. Brakkvannsdelta utgjør helhetlige områder i landskapsøkologisk og forvaltningsmessig perspektiv. Få andre naturtyper er blitt sterkere utnyttet og ødelagt i Norge.

Opplysningene om fugleforekomstene i området er delvis hentet fra NINAs undersøkelser som inngår som en del av KU (NINA Oppdragsmelding 677 og 632) og delvis fra Norsk Ornitologisk Forenings registreringer på oppdrag fra Verdal kommune i forbindelse med KU.

Elvedelta fungerer som nøkkelområder for en rekke arter. Utløpet av Verdalselva er svært viktig som raste- og beiteområde som ender, gjess og vadefugl. Fuglenes bruk av området varierer etter årstidene (overvintring, vår- og høsttrekk) og tidevann (flo og fjære). Deltaet har bl.a. en viktig funksjon for arter som raster her på våren, i påvente av at våren også skal komme i fjellområdene mot Sverige. Fordelingen av fugler avhenger i stor grad av tilgangen på grunne sjøområder, mudderflater og eventuell forstyrrelse.

Elveutløpet er Norges viktigste rasteområde for svartand på vårtrekket og mange svartand-hanner myter her i løpet av sommeren. Andre dykkender som kvinand, havelle, sjøorre og ærfugl raster i store antall. Ørin er blant landets viktigste hvileområder for av kortnebbgjess på vår- og høsttrekket. Det er også et viktig overvintringsområde for en rekke ender og landets største forekomst av overvintrende tjeld finnes også her. Både svartand, sjøorre og havelle er arter som bør overvåkes (DM) i henhold til den nasjonale rødlista. Arten fjellmyrløper regnes som hensynskrevende (DC) i den nasjonal rødlista og har Trøndelags eneste årlige trekklokalitet her. Arten er en rekke ganger registrert på den gamle strandlinja innenfor moloområdet. Det er også gjort funn av en edderkoppart som regnes som hensynskrevende (DC) i forslag til rødliste for edderkopper.

Ny og bedre dokumentasjon (bl.a. i forbindelse med pågående KU) tyder på at områdene innenfor moloen på Ørin har en viktig økologisk funksjon og at området er mye brukt av mange ulike fuglearter. Moloen har opplagt endret strømningsforhold, eksponering o.a., og det kan reises spørsmål om i alle fall en del av funksjonen for fuglelivet innenfor det regulerte området er endret som følge av effekter av moloen. Uansett årsak er det ikke tvil om at arealene innenfor moloen har verdi for fuglelivet.

Både Ørin (NR) og et eventuelt vern av Kausmofjæra (FF) planlegges som nye Ramsarområder. jf brev fra DN til MD den 04.07.2001.

DN og NVE samarbeider om et prosjekt for å supplere Verneplan for vassdrag. I den fasen som prosjektet er i nå, er Verdalselva prioritert og foreslått som et nytt verna vassdrag. I rammen for prosjektet legges det opp til at et forslag til supplering av Verneplan for vassdrag legges fram for Stortinget i 2003.

Samlet sett understreker disse momentene at utløpet av Verdalselva både er et nasjonalt og internasjonalt viktig naturområde.

De virkemidlene som synes aktuelle for å ivareta naturverdiene er bruk av naturvernloven evt. et biotopvern etter viltloven eller revisjon av gjeldende reguleringsplan etter plan- og bygningsloven med sikte på bedret miljøtilpasning

Bruk av naturvernloven

Arealsituasjonen i deltaområdet er som nevnt slik at viktige deler allerede er vernet eller foreslått vernet etter naturvernloven. Dette er områder uten større tekniske inngrep i dag, selv om både det foreslåtte og det eksisterende verneområdet grenser helt opp til moloen. Det er likevel en prinsipiell forskjell på denne situasjonen og det å bruke naturvernloven evt. biotopvernbestemmelsen i viltloven på selve moloen og arealet innenfor, evt. kun på arealet innenfor. Ut fra vår vurdering av hvilke inngrep som bør aksepteres i et område vernet etter naturvernloven og hvilke arealer virkemidlene i naturvernloven bør brukes på, vil en forutsetning for bruk av naturvernloven være at moloen fjernes.

Hvis moloen ble fjernet og området restaurert på ”elveløpets premisser”, ville det vært naturlig å utvide Ørin naturreservat og forslaget til Kausmofjæra fuglefredningsområde.

Bruk av naturvernloven og viltlovens §7 vil trolig utløse erstatningskrav fra kommunen.. Vår vurdering av dette er at et vedtak som innebærer at oppfylling av det aktuelle arealet nektes, medfører en betydelig risiko for at Staten må betale kommunen erstatning.

Bruk av plan- og bygningsloven

En løsning ved bruk av Plan- og bygningsloven vil i praksis måtte bety en revisjon av eksisterende reguleringsplan.

DN oppfatter gjennom møte 31.10.01 og kommunens møte med Fylkesmannen 09.11.01 at Verdal kommune heller ikke er fornøyd med moloens utforming slik den er i dag, og at det er en uttalt vilje til å endre denne gjennom revisjon av reguleringsplan for Ørin Nord, jf. vedlegg 1 og 2. Vi siterer her fra referat fra møte mellom kommunen og Fylkesmannen 09.11.01:

- *Kommunen anbefaler å bruke plan- og bygningsloven for å fastslå moloens avgrensning, form og størrelse og at naturvernloven benyttes for å etterjustere grensen for fremtidig fuglefredningsområde inn mot fremtidig nordgrense på industriområdet.*
- *Kommunen er innstilt på å bidra til en videre planprosess som minsker konfliktgraden vesentlig.*
- *Kommunen er innstilt på å foreta en ny total vurdering av arealbehov til næringsformål som også inkluderer mulige mindre arealreserver i verneskogen mot sør.*
- *Kommunen er innstilt på å innarbeide begrensninger som vil framkomme i KU på en best mulig måte.*

- Kommunen vil ta initiativ til å få gjennomført en faglig vurdering av hydrologiske forhold i elvemunningen.
- Kommunen er innstilt på i samarbeid med bl.a faginteressene og de regionale planmyndigheter å gi arealet en utforming som i langt større grad tar hensyn til hydrodynamikken i elvemunningen, landskapsutforming og de sterke verne- og friluftinteressene.

Arbeidet med konsekvensutredning for ”Masseuttak i sjø og deponering av marin masse” skal være avsluttet til sommeren 2002. Dette arbeidet vil bidra til ytterligere informasjon om naturverdiene i området og effekter av den planlagte utfyllingen.

Tilrådning

DN mener at store deler av Verdalselvdeltaet pr.i dag har internasjonal verdi, jfr. forslaget om Ramsarstatus for Ørin naturreservat og det foreslåtte Kausmofjæra fuglefredningsområde. Den naturfaglige verdien, både i forhold til elvedelta som naturtype og i forhold til fuglelivet ville øke ytterligere dersom moloen ble fjernet. Dersom bare den naturfaglig ideelle løsningen skulle legges til grunn, ville anbefalingen være at moloen ble fjernet og at hele deltaområdet ble vernet etter naturvernloven.

Innenfor de rammer som er gitt for verneplanarbeidet slik DN forstår dem, er det både økonomiske og sterke faglige argumenter mot å bruke særlov for å ivareta naturverdiene innenfor det regulerte området. Bruk av særlov vil i dette tilfellet også klart være et valg som vil innebære en betydelig konflikt med kommunen.

Innenfor rammene av MDs oppdrag, mener DN at revisjon av reguleringsplan for Ørin Nord med tilhørende KU-prosess er et bedre egnet verktøy enn bruk av særlov for å håndtere alle elementene i saken. Vi mener videre at det bør legges noen viktige premisser til grunn for en videre behandling etter plan-og bygningsloven:

- målet med revisjonen knyttes til å gjenskape et naturlig elveutløp med rom for elvas naturlige prosesser
- vernegrensene for Kausmofjæra FF og ev. Ørin NR utvides og tilpasses den nye utformingen industriområdet
- arealbruk på områder som grenser til verneområdene må tilpasses fuglelivets behov for å unngå forstyrrelser
- alternative arealer for industrietableringer bør utredes med sikte på reduksjon av industriområdet på Ørin Nord, slik kommunen også er inne på.

En revidert reguleringsplan for Ørin Nord bør veies opp mot disse premissene, før en endelig beslutning om valg av virkemiddel tas. Ut fra kommunens holdning i saken, bør det etter vårt syn være mulig – innenfor de rammer som er gitt - å finne en akseptabel løsning ved en revisjon av reguleringsplanen.

Konsekvensutredningen for mudringssaken slutføres sommeren 2002. Dette arbeidet vil bedre belyse både naturfaglige verdier og effekter av inngrep. Det er også betydelig dynamikk i saken om gassrørledning inn Trondheimsfjorden og hvor gass skal føres i land. Vi kan ikke se bort fra at dette i sin tur kan ha konsekvenser for mulige framtidige planer for Ørin Nord.

Med hilsen

Janne Sollie
direktør

Berit Lein

Kopi: Verdal kommune
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Norsk Ornitologisk Forening Nord-Trøndelag
Verdal Naturforum
WWF Norge
Statens naturforvaltningsråd

Vedlegg:

1. Referat fra orienteringsmøte om Ørin Nord 31.10.01
2. Referat fra møte mellom Verdal kommune og fylkesmannen 09.11.01
3. Bilder fra deltaområdet
4. Brev fra Norsk Ornitologisk Forening til Verdal kommune og brev fra Statens naturforvaltningsråd